

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Ефективне управління підприємством є одним з головних чинників забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку. Постійні зміни, що диктує конкурентне середовище, вимагають швидкого реагування і побудови нового механізму управління як підприємства в цілому, так і витратами зокрема. Важливим аспектом процесу управління витратами підприємства є визначення впливу їх зміни на ефективність підприємства. За твердженням науковців та провідних економістів саме управління витратами стає ключовим чинником при розгляді ефективності функціонування підприємством.

Вагомий внесок у розробку теоретичних, методологічних та практичних положень щодо процесу управління витратами зробили такі українські науковці: Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Гордієнко В.М., Грещак М.Г., Давидович І.Є., Загородній А.Г., Карпова Т.І., Кузьмін О.Є., Мельник О.Г., Озеран В.О., Попов О.О., Садовська І.Б., Цал-Цалко Ю.С. та ін. Віддаючи належне здобуткам зазначених вчених, слід зазначити, що, зважаючи на особливості витрат як об'єкта управління, потребують подальшого дослідження проблеми формування ефективної системи управління витратами з метою їх оптимізації.

Рациональне управління витратами реалізується через утворення відповідної системи. Система управління витратами, як і будь-яка система управління, складається з двох підсистем: тієї, яка управляє (суб'єкт управління), і тієї, якою управляють (об'єкт управління). Як суб'єкти управління витратами виступають керівники та фахівці підприємства і його структурних підрозділів. Об'єктом управління в рамках системи управління витратами є процеси, операції, явища, що розглядаються з погляду споживання ресурсів та здійснення витрат [1 с. 38].

Процес управління витратами суб'єкта господарювання передбачає вирішення питань планування, обліку, аналізу та контролю витрат. Управління витратами – це складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства. В сучасних умовах управління витратами означає створення єдиної, раціональної чітко та безперерійно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами.

Управління витратами – це вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них. Крім того, це процес цілеспрямованого формування витрат підприємства щодо їх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Управління – важлива функція економічного механізму будь-якого підприємства.

В ринковій економіці управління витратами повинно означати створення єдиної, раціональної, чітко та безперерійно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами. Само по собі управління витратами є важливою складовою управлінського обліку, а основні її елементи будуть визначатися функціями, що виконує система управління витратами.

Основним завданням управління витратами є пошук шляхів найефективнішого використання наявних обмежених ресурсів за допомогою планування, калькулювання, обліку і контролю витрат внутрішньовиробничої діяльності.

Щоб отримати оптимальний результат від здійснення витрат, необхідно враховувати не тільки величину, структуру та склад витрат, інформація про які формується в системі управлінського обліку, а також вплив чинників, які можуть змінювати поведінку витрат та зумовлювати невизначеність отримання результату. Чинники, які суттєво впливають на витрати за конкретних умов діяльності, можна поділити на дві основні групи: чинники зовнішнього та внутрішнього середовища [2, с. 27-28].

До чинників зовнішнього щодо підприємства середовища, дія яких не залежить від господарської діяльності підприємства, і які мають вплив на витрати можна віднести: ринкові ціни на сировину, матеріали, паливо інші виробничі ресурси, їх якісні характеристики; обсяги ринків збуту та рівень конкуренції; чинне законодавство, вартість кредитних ресурсів, курс валют тощо [2, с. 28].

До чинників впливу на витрати внутрішнього щодо підприємства походження, які виникають в процесі діяльності підприємства і підлягають регулюванню, можна віднести: виробничу інфраструктуру, рівень технологічного оснащення і автоматизації виробництва, наявність інноваційних технологій, кваліфікацію працівників, рівень зношення обладнання, продуктивність праці, ефективність логістичних зв'язків тощо. Поділ чинників впливу на зовнішні та внутрішні має важливе значення для функціонування ефективної системи управління витратами і дає можливість підприємству своєчасно і адекватно реагувати певним чином та регулювати їх дію [2, с. 28].

Отже, система управління витратами – це важлива складова управлінського обліку, спрямована на задоволення виключно внутрішніх потреб підприємства; це сукупність взаємодіючих елементів, які змінюють свій стан під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища для отримання оптимального результату від здійснення витрат.

За чинною загальноприйнятою практикою в обліку витрат підприємства виокремлюються фінансовий та управлінський аспекти. Фінансовий облік зорієнтований на зовнішніх відносно підприємства агентів (акціонерів, кредиторів, постачальників, державні установи), хоча його інформація припускає застосування також для внутрішніх потреб [1, с. 41].

Управлінський облік за своїм змістом передбачає формування шляхом деталізації облікових даних з фінансового обліку та необхідних інформаційних показників для суб'єктів управління. Саме деталізована інформація з управлінського обліку є підґрунтям прийняття рішень керівництвом підприємства. З урахуванням обраної облікової політики підприємства (методів обліку та розподілу витрат) існує можливість формувати різні показники собівартості продукції з урахуванням специфіки технологічного процесу підприємства.

Отже, система управління витратами для забезпечення ефективного управління суб'єктом господарювання охоплює дві підсистеми фінансового та управлінського обліку. Інформаційною базою для прийняття управлінських рішень за даними фінансового обліку є фінансова звітність; управлінського обліку – звітність відповідальних осіб. Відповідно, ефективним засобом одержання достовірної та оперативної інформації про економічну ефективність використання потенціалу підприємств і створення банку облікових даних слугує організація бухгалтерського обліку витрат на всіх організаційних рівнях і виробничих ділянках.

Таким чином, система управління витратами створює достовірні й надійні інформаційні масиви для прийняття управлінських рішень у процесі поточної виробничо-фінансової діяльності господарства. Удосконалення цієї системи є особливо актуальним для ефективного функціонування будь-якого підприємства.

Література

1. Управління витратами : навчальний посібник / М.Г. Грещак, В.М. Гордієнко, О.С. Коцюба та ін. ; за заг. ред. М.Г. Грещака. – К. : КНЕУ, 2008. – 264 с.
2. Партин Г.О. Системно-орієнтоване управління витратами промислового підприємства : монографія / Г.О. Партин, А.І. Ясінська. – Л. : ЗУКЦ, ПП НВФ «Біапр», 2011. – 200 с.